

Asia: OM 6/41/2016

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

1. Yleistä

Kannatatteko yleisellä tasolla mietinnössä ehdotettuja muutoksia?

Oikeushallinnon Henkilökunta OHK ry (jäljempänä OHK ry) kannattaa tehtyjä ehdotuksia yleisellä tasolla, mutta pitää summaaristen asioiden keskittämistä muutamaan käräjäoikeuteen osin ongelmallisena.

Mietinnössä on pohdittu työjonojärjestelmävaihtoehtoa, mutta ajatuksesta on luovuttu ehkä liian heppoisin perustein. Ulosotossa työjonojärjestelmä on nähty toteuttamiskelpoisena mahdollisuutena, tuomioistuinpuelella lopulta ongelmallisena vaikkakaan ei mahdottomana. Puhutaan toimintojen ja järjestelmien jatkuvasta kehittämistarpeesta, jota kaiketi tämäkin lopulta olisi. Kielellisten oikeuksien toteutuminen olisi järjestettävissä tietoteknisin määrittelyin. Todettakoon myös, että oikeusavussa oikeusapuhakemusten työjonojärjestelmä on todettu hyvin toimivaksi niin asiakkaiden kuin toimiston puolelta. Asioita ratkotaan siellä, missä on aikaa ja resursseja. Lokitiedoista tarkistamalla voidaan sitten toimintaa viimeistään ohjata epätasapainotilanteissa

2. Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

Tuetteko summaaristen riita-asioiden keskittämistä koskevaa ehdotusta?

OHK ry ei tue ehdotusta esitetyssä muodossa.

Mitä ilmeisemmin erikoistuminen yleensä lisää osaamista ja osa kokonaisuutta on oikea resursointi. Tämä ei kuitenkaan ole aina ainoa totuus. Tuottavuuden ja tuloksellisuuden lisäämisessä kyse on myös työn organisoinnin lisäksi oikeanlaisesta työnjohdosta. Kahta käräjäoikeutta lukuun ottamatta esille otetut käsittelyn kestoajat ja käsittelyn tuloksellisuusluvut olivat lähes samaa hyväksyttävää luokkaa. Tilastointijärjestelmästä johtuen ongelmat eivät liene tulleen yllätyksenä, joten niihin olisi voinut esimerkiksi tulosohjauksen puitteissa puuttua ja ohjata toimintaa oikeaan suuntaan ja katsoa tilannetta tämän jälkeen uudelleen.

Kielellisten oikeuksien turvaamista pidetään hallinnonalallamme tärkeänä. Esitetty keskittäminen aiheuttaa sellaisenaan erityisjärjestelyjä Kainuussa saamen kielen osalta (vähintäänkin tulkkauspalvelun järjestäminen) sekä Kanta-Hämeessä, jossa tulisi perustettavaksi kielituomarin virkoja sekä henkilöstörakenteen tarkistamista siten, että ruotsinkielisten haastehakemusten käsittely, yksipuolisten tuomioiden antaminen ruotsin kielellä sekä ruotsinkielinen asiakaspalvelu kansliassa ja haasteiden tiedoksiannossa turvattaisiin. Varsinais-Suomessa kielelliset oikeudet ovat jo järjestyksessä.

Itä-Uudenmaan käräjäoikeudesta on käräjäoikeusuudistuksen myötä tulossa iso yksikkö ja voidaan kysyä, onko järkevää paisuttaa kokonaisuutta Helsingistä siirrettävillä summaarisilla asioilla? Kysehän on myöskin toimitiloista ja asianmukaisten työskentelytilojen järjestämisestä.

Keskittäminen koskee selvästi kansliahenkilöstöä (s. 56-57). Esityksessä on mainittu kustannussäästöinä 20 tai 25 henkilötyövuotta. Esityksessä on ilmoitettu otettavan huomioon se seikka, että tieto- ja viestintätekniikkatuen tarve tulee tuottamaan uusia työtehtäviä käräjäoikeuksiin. Näin varmasti onkin, mutta ajatus siitä, että 20-25 säästöhenkilötyövuoteen sisältyvät henkilöt siirtyisivät näihin uusiin tehtäviin, lienee osin epärealistinen. Keskittäminen tässä mittakaavassa edellyttäne työpaikan varmistamiseksi mitä ilmeisemmin paikkakunnan vaihtamista ainakin osalla korvamerkitystä henkilöstöstä. Ajatus tästä on herättänyt suurta huolta kansliahenkilöstössä.

Henkilöstörakenteen kartoittamista ei selvennä myöskään meneillään olevat muut hankkeet, kuten muun muassa käräjäoikeusverkoston karsiminen, AIPA-hanke tai sakkomenettelyn uudistus.

3. Sähköinen asiointi

Tuetteko ehdotusta sähköisen asioinnin lisäämiseksi?

Sähköisen asioinnin lisääminen on kannatettavaa, mikäli järjestelmät sen asianmukaisesti mahdollistavat.

Asiointijärjestelmien tulisi olla mahdollisimman helppokäyttöiset ja yhdenmukaiset ympäröivän maailman kanssa. Toimintavarmuuteen on myös panostettava. Ehdotuksessa mainituille järjestelmään pakotettaville käyttäjille ei saa asiassa muodostua lisäkuluja tai aikaa vieviä toimenpiteitä hakemusten perille saattamiseksi, joiden kulujen maksajaksi jo muutoinkin vaikeuksissa olevat velalliset mahdollisesti joutuisivat. Tässä yhteydessä olisi ehkä ollut järkevää oikeasti selvittää, miksi tietyntaiset toimijat edelleen edullisemmasta taksoituksesta huolimatta lähettävät paperisia tai sähköpostihakemuksia spekulatioiden sijasta. Tulisi myös taata, että asianhallintajärjestelmää kyetään päivittämään säännöllisesti niin, että se vastaa kulloinkin yleisesti

noudatettavia tai käytössä olevia teknisiä ratkaisuja. Tämä myöskin motivoisi uudeksi aktiivikäyttäjäkunnaksi nimettyä ryhmää toimittamaan hakemuksensa asianmukaisesti.

4. Sähköinen tiedoksianto

Puollatteko ehdotusta muuttaa sähköistä tiedoksiantoa koskevia säännöksiä mietinnössä esitetyllä tavalla?

Ehdotus on oikeansuuntainen ja liittyy meneillään olevaan digitalisoitumiseen.

Tiedoksiannon sähköisen vastaanottomenettelyn kehittäminen olisi tässä vaiheessa erinomainen lisä nykyisessä tiedoksiantomenettelyssä ja tulevaisuudessa varmasti arkipäiväisempää. Kuten mietinnössä on todettu, etenkin nuorempi asiakaskunta on ottanut sähköiset asiointikanavat tehokkaasti omakseen. Älypuhelimien käyttö on lisääntynyt merkittävästi -osin pakon sanelemana vaihtoehtojen puuttuessa. Toinen asia taas on, mitä viestintävälineosioita käyttäjät iästä riippumatta laitteistaan hyödyntävät ja ovatko ne tässä tarkoituksessa mainittuja. Mikä olisi se tekijä, joka aktivoisi velallista kuittaamaan postimaksettua vastaanottotodistusmenettelyä paremmin sähköisen tiedoksiannon, kun lopputulema olisi kuitenkin sama?

Tiedoksiantotoiminnon tulee olla kuitenkin riittävän selkeä myös seuraamuksiltaan heti alusta lähtien ja erityisesti, mikäli samassa yhteydessä järjestelmää käyttää muutkin tahot, kuten ulosotto, verottaja ynnä muu vastaava. Epäselvissä tapauksissa tiedoksiannon saaja ottaa yhteyttä poikkeuksetta viestin lähettäjään eli kysymykseen tulee myös kansliahenkilöstö. Näiden palauteasioiden käsittely vie paljon aikaa ja on tietyssä pisteessä myös raskasta.

5. Muuta

Muita huomioita?

Selvityksessä todetaan (s.25), että Suomessa käytössä oleva summaarinen menettely on toimiva ja riidattomien velkomusasioiden käsittelyajat ovat kahta käräjäoikeutta lukuun ottamatta kansainvälisesti vertailukelpoisia. Lisäksi todetaan, että valtiolle järjestelmä tuottaa oikeudenkäyntimaksuina lähes yhtä paljon kuin se maksaa henkilötyövuosissa ja muissa toimintakustannuksissa ja että järjestelmä toimii yleisellä tasolla hyvin. Vaikka toimivuutta ja tehokkuutta varmastikin voidaan ajatella edelleen kehitettäväksi, muutosesitykset etenkin keskittämisesityksen osalta herättävät pohdintaa, onko kyseessä ainoastaan henkilöstökulujen pakkovähentämisestä. Keskittämisesityshän koskee erityisesti kansliahenkilökuntaa. Mikäli keskittämistä tehdään esitetyssä muodossa, henkilöstöä joutuisi työpaikkansa säilyttääkseen mitä ilmeisemmin siirtymään toiselle paikkakunnalle eteläisintä Suomen lukuun ottamatta välimatkojen muodostuessa mahdottomiksi. Matkakulut lisääntyvät myös pääkaupunkiseudulla ja ympäristössä jo muutoinkin korkeiden asumis- ja elinkustannusten lisäksi. Mikäli työjonojärjestelmää ei edes yritetä kehittää asianhallintajärjestelmässä, tulisi etätyömahdollisuus ottaa esille todellisena vaihtoehtona työpaikan ja/tai työssäkäyntipaikan vaihtamisen sijaan. Summaariset asiat ovat OHK ry:n käsityksen mukaan etenkin AIPA-järjestelmän tulon myötä etätyönä tehtäväksi erinomaisesti sopiva asiaryhmä. Valtionhallinnossahan myös yleisesti kannustetaan etätyön tekemiseen.

Ahonen Outi
Oikeushallinnon Henkilökunta OHK ry